

та Київської обласної Ради Народних депутатів.

7. Сергієнко Ю.Г. Політична етика лівого радикалізму в суспільно-політичному житті України з початку ХХ ст. до 60-х рр. – К., 1995.

8. Соціалістична обрядовість на Україні: історичний досвід та сучасні проблеми. – К.: Наукова думка, 1983.

9. Ф.К.Октябрины (г.Сумы) // Коммунарка Украины. – 1924. – № 5.

10. Фёдоров Е. Религия и быт в коммунистическом обществе. – М., 1925.

11. Єфремов С. Щоденники: 1923 – 1929. – К., 1997.

12. Центральний державний архів громадських об'єднань України.

*Нашинець-Наумова А.Ю.,
Київський національний університет культури і мистецтв*

ІСТОРІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕК

Сьогодні нашій новоутвореній державі слід визначитися щодо магістральних напрямів свого розвитку на довготривалій період і уникнути можливості перетворення на індустріальний та аграрний придаток розвинених країн, що використовується як постачальник для них продукції металургійних та хімічних заводів та сільськогосподарської сировини, отримуючи натомість наукоємні вироби. Безперечно доцільним вбачається обрання курсу на інформатизацію суспільства. Тільки просуваючись у цьому напрямі, Україна зможе посісти в світовому співтоваристві чільне місце як рівноправний суб'єкт у розв'язанні сучасних проблем цивілізації на зразок європейських сусідів.

Стратегічний напрям інформатизації – формування і підтримка використання національних інформаційних ресурсів (за тлумачними словниками *інформатизація* – це реалізація комплексу законів, спрямованих на забезпечення повного і своєчасного використання достовірних знань у всіх суспільно значущих видах діяльності людини). Пріоритет програми створення національних інформаційних ресурсів зумовлений тим, що в постіндустріальному суспільстві вони стають основним засобом соціально-економічного прогресу країни і зростання добробуту її населення. Ця теза є принциповою для розуміння концепції інформаційного суспільства, оскільки в наш час відомо чимало країн, наприклад в азіатському регіоні, які хоч і витримують конкурентну боротьбу на світових комп'ютерних ринках, але отримують основну інформаційну продукцію з інших країн. Тому їх не можна віднести до інформаційних суспільств, суттєвою рисою котрих є наявність широкого спектру власних автоматизованих банків даних.

Формування національних інформаційних ресурсів у всіх розвинених країнах розпочиналося в книгозбірнях – найдавніших суспільних інститутах, що здійснюють

кумуляцію, збереження і використання документованих знань. Такий підхід дав змогу цим країнам у стислі строки з незначними витратами досягнути вагомих результатів, оскільки забезпечив включення накопичених упродовж століть бібліотечних фондів у нову інформаційну інфраструктуру суспільства. Сьогодні її розвиток здійснюється в напрямі реалізації так званої інформаційної супермагістралі, що являє собою органічне поєднання електронних документних ресурсів зі світовою телекомунікаційною інфраструктурою. Програми робіт по формуванню згаданої магістралі в розвинених країнах розглядаються на найвищому державному рівні і мають відповідний статус та підтримку. Уряд США, наприклад, уже в 1993 р. розробив план національної інформаційної інфраструктури і створив для його втілення в життя Робочу комісію з інформаційної інфраструктури. Належну увагу цій проблемі приділив і Конгрес США, де обговорювалися матеріали спеціально підготовленого документа “Information Superhighway: An Overview of Technology Challenges. Report to the USA Congress, 1995” (“Інформаційна супермагістраль: Стислий огляд проблемних технологій. Повідомлення Конгресу США, 1995”).

У Канаді роботи в цьому напрямі розгорнулися в 1994 р., коли уряд створив Консультативну раду з інформаційної магістралі. Нею була підготовлена програма “Connection, Community, Content: The Challenge of the Information Highway. Final Report of the Information Highway Advisory Council” (“Об’єднання, суспільство, сутність: Проблема інформаційної магістралі. Заключне повідомлення Консультативної ради з інформаційної магістралі”), в якій містилося понад 300 конкретних пропозицій і проектів. Європейське співтовариство реалізує план дій “Europe and the global information society. Recommendation to the European Council, May 1994” (“Європа і світове інформаційне суспільство. Рекомендації Ради Європи, травень 1994”), що визначає стратегію інформатизації розвинених європейських держав.

У рамках концепції інформаційної супермагістралі провідні книгозбірні світу мають трансформуватися в “бібліотеки без стін” – документальні комунікаційні центри, які не обмежені часом та простором і дають змогу користуватися в будь-який момент потрібним ресурсом, де б він не перебував. Одним з ключових міжнародних проектів, спрямованих на проведення такої трансформації, є “Bibliotheca Universals”, що передбачає формування глобальної мережі електронних бібліотек (це один з 11 науково-технічних проектів, які втілюються в життя під егідою країн “Великої сімки”). На першому етапі зазначеного проекту, започаткованого в 1995 р., задіяні національні та найбільші книгозбірні країн “Великої сімки”, надалі до них приєднуюватимуться бібліотеки інших держав. Найбільшу активність у створенні електронних бібліотек виявляють книгозбірні й інформаційні центри США, де в 1995 р. було створено Національну федерацію електронних бібліотек, що об’єднала Бібліотеку Конгресу США та 15 університетських книгозбірень.

Певна державна підтримка впровадженню комп’ютерних технологій в практику діяльності бібліотек надається і в Росії, де реалізується 4 взаємодоповнюючі федера-

льні проекти, спрямовані на інтеграцію інформаційних ресурсів найбільших бібліотек та включення їх в Internet: “Створення Російського комунікативного формату бібліографічного запису в машиночитаній формі”, “Створення Російського центру корпоративної каталогізації”, “Створення комп’ютерної мережі бібліотек Росії” і “Російські бібліотеки в Internet”. Перший з них має забезпечити розробку на основі UNIMARC єдиного для всіх бібліографічних установ Росії комунікативного формату бібліографічного запису, що визначає загальні вимоги щодо структури і змісту даних при обміні бібліографічними записами в межах Росії, забезпечує можливість опису всіх видів документів відповідно до діючих стандартів і узгоджується з міжнародними нормативними матеріалами, котрі регламентують наведення даних при обміні бібліографічною інформацією.

Другий проект спрямований на розробку сукупними зусиллями провідних федеральних та регіональних книгозбірень Росії інформаційної технології першоджерел на основі єдиного формату, узгоджених методичних рішень щодо опису документів і загальних словникових засобів. Централізована кооперативна каталогізація – важлива, але не єдина мета проекту. Не менш суттєвим його аспектом є забезпечення онлайнового доступу до інформаційних ресурсів, що при цьому формуються, для всіх юридичних і фактичних осіб. Для цього в рамках проекту створюється потужний телекомунікаційний центр, який має стати важливою бібліографічною компонентою Internet. Передбачається, що Російський центр корпоративної каталогізації стане окремою незалежною організацією, засновниками якої є найбільші бібліотеки та ряд відомств Росії. На першому ж етапі реалізації цього проекту (1996 р.) базовою організацією обрана ДАНТБ Росії, що має 10-річний досвід експлуатації автоматизованої кооперативної бібліотечної системи – Російського зведеного каталогу науково-технічної літератури.

Мета третього проекту – створення телекомунікаційної інфраструктури для інтеграції інформаційних ресурсів найбільших російських книгозбірень та інформаційних центрів. Принципова особливість проекту – відмова від створення відомчої мережі і обрання транспортним середовищем Internet, а основним інтерфейсом користувача – типових Web-клієнтських програм Netscape Navigator чи Explorer. На першому етапі реалізації цього проекту (1996 р.) телекомунікаційні вузли організуються в Бібліотеці з природничих наук РАН, ВІНІТІ, ДПНТБ Росії і Науковій бібліотеці МДУ ім. М.В. Ломоносова. Другий етап (1998 р.) передбачає послідовне підключення всіх зацікавлених книгозбірень.

Реалізація четвертого проекту дасть змогу отримати швидкісні і надійні канали доступу до Internet для 16 найбільших бібліотек Москви, Санкт-Петербурга й Новосибірська. В рамках проекту передбачається створення оптоволоконних, виділених телефонних і радіорелейних каналів передавання даних, а також телекомунікаційних центрів на базі апаратних маршрутизаторів різних модифікацій. На першому етапі проекту планується лише доступ до світових (насамперед, американських) інформаційних ресурсів, на другому – орга-

нізація взаємного обміну бібліографічною інформацією.

Фінансування трьох перших проектів здійснюють Міністерство культури Російської Федерації, Міністерство науки і технічної політики Російської Федерації, а також Російський фонд фундаментальних досліджень. Підтримка ж четвертого проводиться в рамках програми Open Society Institute, що фінансується Фондом Дж. Сороса. При цьому загальний обсяг фінансування зі всіх джерел досягає кількох мільйонів доларів США.

Вітчизняні бібліотеки, на жаль, не мають такої підтримки з боку владних структур та спонсорів. Вони залишаються “за кадром” і при визначенні пріоритетних державних науково-технічних програм, і в чисельних публікаціях з проблематики інформатизації України, де цей багатоаспектний процес зводиться найчастіше до технократичного завдання створення комп’ютерних мереж. Однак нагальна потреба забезпечення конституційного права громадян України на вільний доступ до джерел інформації потребує активізації робіт з інформатизації бібліотечної справи. Мається на увазі комплексна система організаційних, науково-методичних та комп’ютерно-технологічних заходів, що дає змогу створення єдиних методологічних та методичних засад функціонування бібліотечної справи на ґрунті взаємопов’язаних інформаційних технологій формування національного бібліотечного фонду, включаючи депозитарії електронних документів, а також забезпечення вільного доступу до накопиченої документної інформації для всіх членів суспільства незалежно від їхнього соціального статусу та матеріального забезпечення. В результаті цього вітчизняні книгозбірні мають трансформуватися з пасивних сховищ документованих знань в активних їх розповсюджувачів.

Незважаючи на економічні негаразди і недооцінку ролі книгозбірень управлінськими ланками, провідні вітчизняні бібліотеки повинні розгорнути роботу в галузі інформатизації. Формування в них електронних ресурсів та їх інтеграція комп’ютерними мережами дасть змогу трансформувати традиційні книгозбірні в “бібліотеки без стін” і втілити в життя задуми бібліотекознавців, висловлені Мелвілем Д’юї, автором найпоширенішої в світі десяткової класифікації: “Якщо стара книгозбірня була джерелом, до якого йшли всі жадаючі знань, то нова – це водогін, що розносить живучу вологу по домівках”.

Великий інформаційно-ресурсний і кадровий потенціал українських книгозбірень, за яким вони не поступаються розвиненим країнам, і виважена організаційна структура бібліотек України, що поєднує відомчу централізацію й регіональну кооперацію, дадуть змогу при належному матеріально-технічному забезпеченні й відповідній організації робіт у стислі строки створити Національну систему електронних бібліотек. У функціональному аспекті вона забезпечить кооперативну каталогізацію нових надходжень до сукупного фонду вітчизняних книгозбірень, формування зведених електронних каталогів відомчих і територіальних об’єднань бібліотек, створення Національного депозитарію електронних документів (комп’ютерних версій книг, журналів і газет), а також доступ до ресурсів електронних бібліотек кожного громадянина в

будь-який час і з будь-якого регіону.

Для створення Системи є належне теоретичне підґрунтя – широкий спектр науково-дослідних робіт, проведених наприкінці 80-х і 90-х роках Національною бібліотекою України імені В.І. Вернадського. На достатньому рівні знаходиться і нормативно-методична база для її реалізації. В той же час потребуватимуть посиленої уваги проблеми лінгвістичного і програмного забезпечення Системи. При розробці лінгвістичного забезпечення слід орієнтуватися на засоби інтелектуалізації інформаційного пошуку. Програмне забезпечення для автоматизації внутрішньої бібліотечної технології потрібно розробити в Україні, для підтримки у книгозбірнях Internet-технологій доцільно використати апробовані програмні засоби.

Література

1. В.А. Ясулайтис. Исследование путей создания автоматизированной системы обработки информации о книжных памятниках: Дис. ... канд. техн. наук. – К., 1992. – 121 с.
2. Інформаційні технології бібліотечних мереж і систем: Звіт про НДР / Нац. б-ка України імені В.І.Вернадського: наук. керівник Л.Й. Костенко. – К., 1995. – 42 с.
3. М.С.Слободяник. Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій в період освоєння інформаційних технологій: Дис. ... д-ра іст. наук. – К., 1995. – 340 с.
4. Т.П.Павлуша. Совершенствование библиотечно-библиографического обслуживания на основе электронных каталогов: Дис. ... канд. пед. наук – К., 1992. – 159 с.
5. UNIMARC/AUTHORITIES. Международный коммуникативный формат UNIMARC для авторитетных / нормативных записей: Пер. на рус. яз. – М., ГПНТБ России, 1994. – 66 с.
6. MARC for Archives and Manuscripts. The AMC Format by M. Sahli / SAA. – Chicago. – 1985. – Updates, 1987-1992

*Павко А.І.,
Академія муніципального управління*

ВИНИКНЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ АНАРХІСТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ПІДРОСІЙСЬКІЙ УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

До загальноросійських ліворадикальних політичних структур, які на початку ХХ ст. виникли в Наддніпрянщині, належали також анархістські організації. Їх створення і подальша активізація були тісно пов'язані з революційним піднесенням в країні.

Для ідеологічного та організаційного згуртування анархістських груп, які діяли в Росії, в тому числі й в Україні, велике значення мало заснування відомими російськими анархістами (П.Кропоткін, В.Черкезов) у 1903 р. в Лондоні щомісячного журналу